

ÚJRAÉRTELMEZNI, AMI IDEGENNÉ LETT

Csányi5
2022. 04. 11. – 2022. 05. 02.

A kiállítás
a Budapest Photo Festival
hivatalos programja.

Kerekes Emőke: *My Land – Saját föld*

Kerekes Emőke: *A Vasba*, 2023, február, Digitális print, 20x30 cm © Kerekes Emőke

Sokat eszembe jut, hogy vajon tudunk-e, képesek vagyunk-e szimbólumok és metaforák nélkül gondolkodni. Az a véleményem, hogy nem. Csupán korlátozni, elfojtani tudjuk magunkban a hétköznapi dolgok átértelmezését. Persze, mióta ráébredtünk, hogy a világ varázstalanítva lett, van valamiféle benyomásunk arról is, hogy nehezebben férünk hozzá a jelképeinkhez, ezáltal valószínűleg nehezebben is fejezzük ki magunkat. Kevésbé tragikus megközelítésben: másként. Mert kétségtelenül vannak új szimbólumaink, még ha egyelőre nem is látjuk olyan világosan, használjuk ezeket, sokszor anélkül, hogy tudatosítanánk a szimbolikus jelentőségüket.

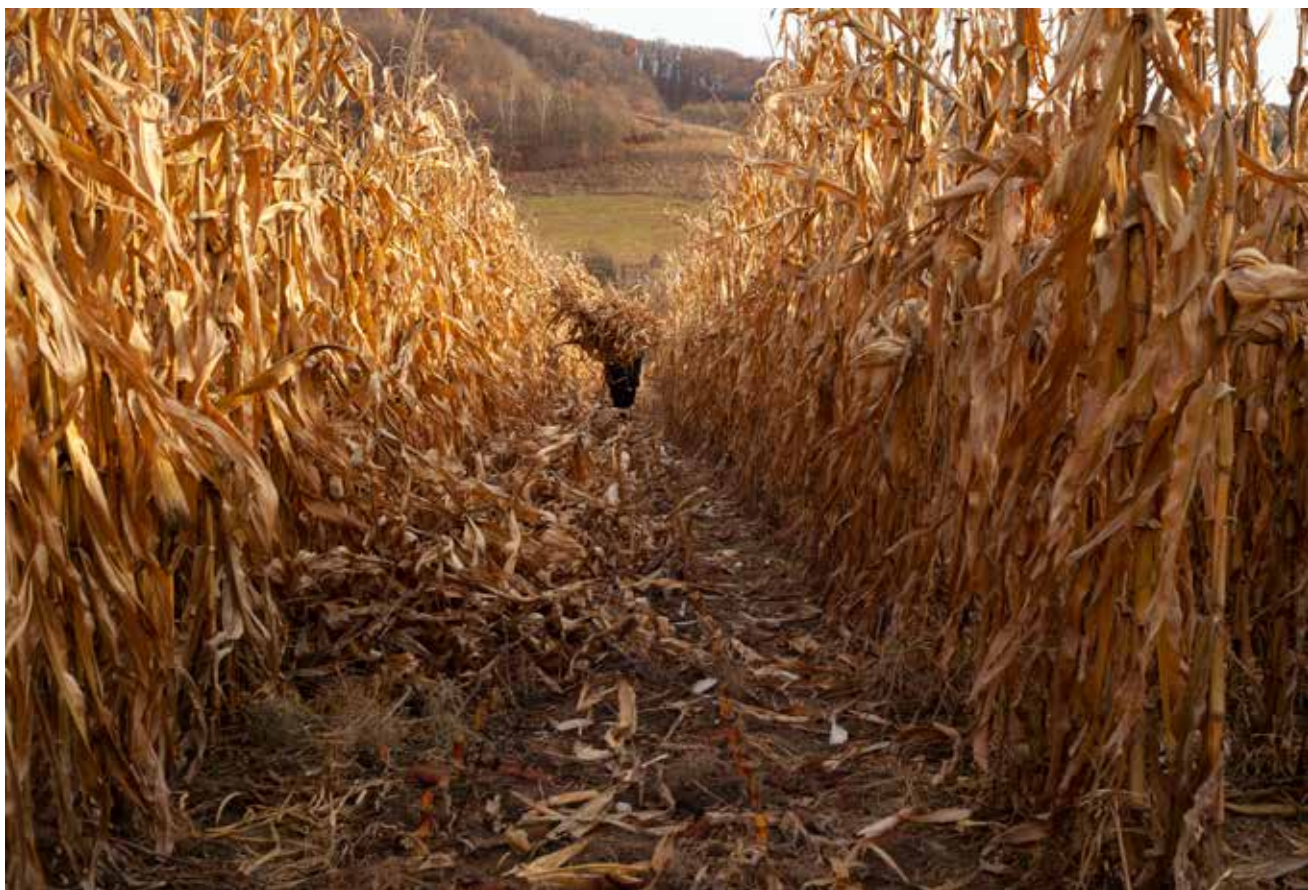
Kerekes Emőke áprilisban, a Csányi 5-ben bemutatott *My Land* címet viselő kiállításának témája a föld, a természeti lét alapja, úgy ahogyan az az emberhez tartozik. Fontos megjegyeznünk, hogy nem a föld és a közösség kapcsolatára kérdez rá, hanem az egyén és a föld viszonyára, a gazda és a tulajdona kapcsolatára. Hogyan tartozik tehát az emberhez a szántóföld? Hogyan a gabona? Hogyan a munka, amelynek során megtermeli? Amint leírom az iménti sorokat, magasztosan cseng, és érezzük, mintha egy régebbi beszédmódhoz tartoznának ezek a kérdések. Pedig a bizonytalanság nem a kérdések hibás volta, hanem inkább a válaszok bizonytalansága miatt áll elő.

Forgalomban van egy erősen romantikus gondolatsor, amelyben az ember és a föld harmóniában van egymással. Az ember gondos gazdaként dolgozik, a föld pedig a munka jutalmaként, megtermi gyümölcsét. Ebben a sémában a föld az ember számára otthon és érték egyszerre. Világos azonban, hogy ez a séma megváltozott, voltaképpen nagyon régen. Az ember már az érett felvilágosodás idejére a természet számkivetettjeként értelmezte önmagát. A romantikus séma a hagyományos társadalmakban, a tradícióhoz közvetlenebbül ragaszkodó, a városias, ipari vívmányoktól magát távol tartó, vidéki közösségekben élt tovább, egészen addig, amíg az iparosodás jelentős mértékben át nem járta, és alapjaiban meg nem változtatta a vidéket. A falvakba járműveket, a televíziót keresztül a világot, az interneten a globalizáció eredményeit, az Európai Unió pályázatok révén a legmodernebb technikát és a tömegtermelés igényét hozta.

Kerekes Emőke: *Pityóka szedés*, 2022 október, Digitális print, 20x30 cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Törbúza kóró szedés*, 2021. november, Digitális print, 20x30cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Angyal*, 2022. január, Digitális print Banner anyagon, 102x126 cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Kék remorka*, 2023. február, Archiv injejt print, 40x50cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke kérdésfelvetése tulajdonképpen egyszerű. Arra kíváncsi, miként változott meg a földhöz való viszonya annak az embernek, aki a földet megműveli. Kérdezhetné ezt itt Magyarországon is, legalább olyan tanulságos lenne, mint úgy, hogy Erdélyben teszi. Valószínűleg sok részletében különböznének a válaszok, de az alaprétégük mégis hasonló. A tájhoz, a földhöz és a természethez való viszonyunk ambivalens, összetett, és minden racionalitás látszat ellenére, mélységesen irracionális lett.

A táj látványa megkerülhetetlenül tükrözi ezt a racionalitásba burkolt irracionalitást. A föld, amihez kötődünk, ami érték, a tömegtermelés eszközévé vált, a gépek, a műtrágya, a növényvédőszer hatását, nyomait hordozza, ami egyrészt távolítja, idegeníti az embert a földtől, másrészt károsítja. Ahogy Kerekes Emőke megfogalmazza, ez vizuálisan úgy válik nyilvánvalóvá, hogy a táj ob-

jektokkal, tájidegen elemekkel gazdagodik, kiállítótérre alakul, ahol a gabona, a kombájn, a traktor, a szénabála, a gumibroncs, a paradicsomkaró és a távvezeték betonoszlopa, mindaz, ami a romantikus látvány része volt, és mindaz, ami tájidegen, együtt alkotja a látványt.

A szénakazal, amely a 19. század során még a vidék egyik jelképe volt, a romantikus harmónia, a megpihenés, a szerelmes együttlét helyszíne, mára eltűnt, és átadta a helyét a gépi készítésű bálának, amelyet műanyag fóliával borítanak az időjárás viszontagságai miatt. Joggal merül föl tehát a kérdés, hogy ha átalakult a táj összetétele, új elemek, új együttállások jelentek meg benne, vajon van-e számunkra jelentése ezeknek? Tud-e a szimbolikus érzékünk kezdeni valamit az iparosodott élet prózaiságával? Vagy pusztán egyfajta kulturális zavarodottságot tükröz, amit még nem, és lehet, hogy már sohasem tudunk feldolgozni. Joggal merül fel a kérdés,

Kerekes Emőke: *Zöld ponyvák*, 2022. december, Digitális print, 20x30cm © Kerekes Emőke
 Kerekes Emőke: *Torta bála*, 2021. december, digitális print Banner anyagon, 102x126 cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Torta bála*, 2021. december, digitális print Banner anyagon, 102x126 cm © Kerekes Emőke

hogyan van jelentése az autónak, a vonatnak, az űrsiklónak, mondjuk az emberi fejlődés töretlenségét, a tudomány megállíthatatlanságát mutatja számunkra, miért ne lehetne a kombájnnak és a traktornak. És persze tudjuk, hogy van, bár ettől csak bonyolultabbá válik a képlet. A kommunista tervgazdálkodás jóléti jelképeiről van szó, amit éppen a földhöz való tartozás erőszakos átstrukturálása, a tulajdonviszonyok átrendezése, így az elidegenítés jellemzett. Joggal vehető fel, hogy ha véget ért az az értelmezői keret, amelyik propagandacélra használta ezeket a jelképeket, tudunk-e más szemmel nézni rájuk, vagy marad az idegenségérzet?

2020-ban nyílt egy kiállítás a New York-i Guggenheim Múzeumban *Countryside: The Future* címmel, amelyik a vidéki területek radikális változásait vizsgálta. Egyetemi együttműködésben folyó kutatásokat mutattak be, ahol modellezték azokat a befolyásoló tényezőket, ame-

lyek világszerte megváltoztatják a tájat és a vidék arculatát. A kiállítás üzenete kifejezetten optimista volt. Nem süppedt bele abba a gondolatba, hogy a növekvő urbanizáció és technikai fejlődés miatt az ember végképp elvesztette a természettel való kapcsolatát, hanem inkább rávilágított, hogy a növekvő népességszám miatt az élelmiszertermelés a jelen évezred kardinális kérdése, ehhez pedig egyszerűen szükségünk van a természetre. Ha pedig szükségünk van, akkor meg kell próbálnunk újraértelmezni a természethez fűződő viszonyunkat is, meg kell szabadulnunk a leigázó termelési formáktól, és meg kell tanulnunk a vele való együttműködést. Az éghajlatváltozás, az élelmiszerárak növekedése, a bioélelmiszerek népszerűsége, a vírusok okozta új helyzetek – ezek mind olyan változások, amelyek egyre erőteljesebb kihívást jelentenek a vidék számára, inkább új lehetőségeket nyitnak, semmint veszteséget jelentenek.

Kerekes Emőke: *Törbúza*, 2021. február, Archív injekt print, 40x50cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Cipő*, 2021. március, Archív injekt print, 50x70cm © Kerekes Emőke

Abban a szemléletmódban, ahogyan Kerekes Emőke készíti a fotóit, azt gondolom, nincs értékítélet. Rögzít, tudomásul vesz, kérdez, de ugyanakkor képes távol tartani magát a közömböségtől, az objektív rögzítés látszatától is. Nem akar ellentmondásokat leleplezni, még akkor sem, ha nyilvánvalóan tisztában van a természettel folytatott emberi párbeszéd ellentmondásosságával. Szépnek látja a határt. A műanyagfóliás bálával, a guminehezékekkel, az elhagyott fóliástrakkal és a szénára kötözött petpalack-súlyokkal együtt. Olyasminek, ami képre, festői képre való. Mint ahogy a molinóanyagra nagyított képei tényleg olyanok, mintha festmények lennének, a szénakazlas romantika 21. századi átíratai, mindenféle nosztalgia és ironia nélkül.

A 90-es évek óta fontos témája a vizualitásnak a nejlonzacskó és a fólia, számos képzőművészeti és filmes alkotásban használták; az esztétizáló jellege nyilvánvaló, de Kerekes Emőke még ezt sem megszépítve látja. A táj részének tekinti – azt is mondhatnánk, elfogadja, hogy a táj része. Nem tekint át rajta, ahogyan a turistafotóinkon legtöbbször tesszük. Nem emeli magasabbra az objektívet, hogy a tiszta havasokat lássa, vagy a felhők vezetőek nélküli képét, a szántókat technikalizált összkép nélkül. Művein, voltaképpen minden elem, a fólia, a paradicsomkaró, a kukoricacsó vagy a petpalack ugyanúgy sorsok lenyomatait hordozó szereppel bír, gazda és a tulajdona közös sorsát. Ahogy Van Gogh cipői, amelyekre Emőke képein szintén történik utalás, és amelyeket Heidegger nem tudott másként látni, mint a lét igazságának megnyilvánulását. Ahhoz, hogy a világot (Rüdiger Safranski kifejezésével – a globális tériszony korszakában) képesek legyünk értelmezni magunk körül, bizonyosan éberem kell tartanunk a szimbolikus képességünket, méghozzá azt a fajtát, amelyik hajlandó jelentést adni a világ prózaiságának. Hiszen az életünk mégiscsak ennek közepette zajlik, a belátásaink jó része ebből az elrugaszkodásból fakad. Ha a városiasodás mértéke így halad előre, akkor a vidéknek ismét menedékhellyé kell válnia, ahol nem csak fokozott termelés, de alternatív életformák, technológiai újítások is megvalósíthatók. A hiányérzetből tehát helyteremtés fakad, a régi helyek új felfedezése. A falusi életvitel átalakulása – mára világossá vált – nem pusztán a folklór eltűnését jelenti, hanem új ötleteket is provokál. Kerekes Emőke például, amikor éppen nem galériában, akkor falusi boltokban állít ki a Kopia Kollektívával, vagy például gyümölcsösben nyitnak tárlatot, ahol a fák ágairól lógtatják le a képeket. Azok számára teszi ezzel láthatóvá a munkáit, akiről szólnak, ott, ahol készülnek, és azok látják a képeket, akiknek a megértésére és az együttműködésére számít, és akikkel beszélgetni akar.

Kerekes Emőke: *Csónakház*, 2021. március,
Digitális print, 13x18cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Paradicsom karók*, 2021. február,
Archív injekt print, 50x70cm © Kerekes Emőke

Kerekes Emőke: *Üzem*, 2022. december, Archív injekt print, 26x40 cm © Kerekes Emőke

